

Politikada Hakikat ve Yalan Anlatısı:

Neoliberal Dönemde İknanın Akılcılaştırılmasının Üretim ve Sunum Biçimleri

Fatih Keskin

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi

fatkeskin@yahoo.com

Öz

Hakikat ile politika arasındaki ilişkinin tarihi oldukça eski ve karmaşıktır. Günümüzde hakikat, tıpkı yalan gibi farklı tarafların mücadelesinde ve güç/iktidar sürecinde gerektiği kadar, uygun ölçülerde kullanılan bir etmendir. Bu nedenle özellikle politika ile arasındaki ilişki esnek ve şartlara bağlıdır. Politikanın bu niteliği modern demokratik toplumlarda gücün/iktidarın korunmasının ve sürdürülmesinin yapıcı bir unsuru haline gelmiştir. Bu unsur özgül, farklı ve bilimsel sermaye ile donatılmış bilimsel alanın aktörlerince yönlendirilmektedir. Zamanımızın başat hegemonik anlatısı olan ve düşünceleri, davranışları örgütlü ve sürekli bir biçimde yönlendirmeyi amaç edinen neoliberalizm böyle bir kavrayış üzerine inşa edilmiştir. Süreelmekte olan bu kavrayışın güçlü etkisi ve geniş kapsamı politika ve demokrasi pratiği açısından olumsuz sonuçlara yol açmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hakikat, politika, neoliberalizm, iknanın akılcılaştırılması, demokrasi.

.....

Makale geliş tarihi: 01.10.2016 • Makale kabul tarihi: 29.11.2016

<http://ilefdergisi.org/2016/3/2/>

ilef dergisi • © 2016 • 3(2) • sonbahar/autumn: 79-98

Truth and Lie Narratives in Politics:

Production and Presentation Forms of Rationalization of Persuasion in Neoliberal Era

Fatih Keskin

Ankara University Communication Faculty
fatkeskin@yahoo.com

Abstract

The history of the relationship between truth and politics are quite old and complicated. In contemporary world, truth, similar to falsehood, is a factor used in the appropriate form and as needed in the struggles of different parties and in the power/domination process. Therefore, its relationship with politics in particular is flexible and depends on circumstances. This feature of politics has become a constructive element for the protection and maintenance of power/domination in modern democratic societies. Actors of the scientific field, who are accoutered with specific, different and scientific background, manipulate this element. Neoliberalism, which is the dominant hegemonic narrative of present-day, aims to govern thoughts and behaviors in an organized and continuous way and it is constructed on such understanding. Strong impact and wide-ranging of this ongoing understanding has led to negative consequences in politics and democracy practices.

Keywords: Truth, politics, neoliberalism, rationalization of persuasion, democracy.

Hakikat ile politika arasındaki çatışmanın kökeni oldukça eski ve karmaşık olmakla birlikte, hakikatin belki de hiçbir zaman politik erdemler arasında sayılamayacağı yönündeki görüşün günümüzde basmakalıp bir söz olmanın çok ötesine geçtiğini söylemek gerekir. Temel unsurları ikna, etkileme, kendini kabul ettirme ve karar alma olan bir alanda hakikat ahlaki bir zorunluluk olarak görülmemektedir. Bir başka ifadeyle eyleme odaklanan bir politika anlayışında hakikat doğal bir gereklilik değil, en iyi olasılıkla stratejik bir müttefik olarak kabul görmektedir. Nitekim Niklas Luhmann bu saptamayı, politikanın ancak edimsel düşünülebileceği, humanist-burjuva ahlakına dayanan bir mantığı içermediği gerekçesiyle savunmuştur.¹ Böyle bir kabul, hakikat kadar hakikatten yoksun bırakılma durumlarının da çeşitlenmesine yol açmıştır. Gizlemeden sır tutmaya, bilgi ve belgelerin alıkonulmasından, sayılarla ve rakamlarla oynamaya, içyüzünün anlaşılmadığı karmaşık davranış öğretilerine kadar farklı teknikler gündeme gelmiştir. Bu teknikler sözde hakikatlerin, söylentinin, belirli ruh hallerininin yaygınlaşmasına, konudan uzaklaşılmasına, olguların çarpıtılmasına yol açmıştır. Geçmişte Niccolò Machiavelli'nin² iktidarın temel unsurları arasında saydığı, özellikle kusurlu davranışların sergilendiği ve yanlış kararların alındığı dönemlerde artan itibarın korunması endişesi günümüzde daha fazla önem kazandığından, poli-

tik eylemler meseleleri olduğundan daha farklı göstermek suretiyle varlığını sürdürme yolunu seçmekte tereddüt etmemiştir.

Hakikatin, herhangi bir kişinin bakış açısına göre değiştirilemeyecek olan, herkesin karşılıklı olarak üzerinde uzlaştığı ve onları çevreleyen gerçeklik biçimindeki tanımına politikada yer kalmamıştır. Nitekim Hannah Arendt hakikati “insanın değiştiremediği şeydir...üzerinde durduğumuz toprak, üzerimizde uzanan gökyüzü”³ diye ele alırken, hakikatin politikanın asli unsuru olmadığına vurgu yapar, bu kavramı politikadan ziyade çoğulcu bir kamusal alanda eylemde bulunan insanlar arasındaki ilişkiye emanet eder. Daha radikal ve eleştirel bir bakış getiren Friedrich Nietzsche ise “seyyar metaforlar ordusu” biçiminde tanımladığı hakikati bütünüyle reddetmese de ardındaki çıkar veya amacın sorgulanmasını önermiştir. Ona göre hakikat, tikel ilgilere, gereksinimlere ve gerekliliklere hizmet etmektedir ve böyle bir bağı reddetmenin kendisi yalandır. “Ahlakın Soykütüğü Üzerine” adlı eserinde hakikati, ebedi temeli üzerinden değil, yaşamın pratik zorunlulukları açısından ele almış ve “kullanılış biçimine” dikkat çekmiştir. Burada hakikat, diğer toplumsal alanlarda olduğu gibi politikada da “güç istenci” nosyonunun bir ürünü olarak kavranmıştır.⁴ Giambattista Vico’nun “verum ipsum factum” formülü bizlere hakikatin kendisinin insan yapımı olduğunu hatırlatır⁵. Vico’dan etkilenen Bertolt Brecht ise, politikada hakikatin “yalnızca ahlaki bir kategori (dürüstlük, gerçeğe duyulan sevgi, adalet...)” olarak ele alınmamasının aynı zamanda bir “yapabilme becerisi” olduğunun altını çizmiştir. Devamında “hakikat üretilendir, yani hakikatin de üretim tarzları vardır” diyerek her bir hakikat iddiasının “gerçek amacına” odaklanılması gereğine işaret etmiştir.⁶

Günümüzde hakikat, tıpkı yalan gibi farklı tarafların kavgasında ve güç/iktidar sürecinde gerektiği kadar, uygun ölçülerde kullanılan bir unsurdur. Dolayısıyla politika ile arasındaki ilişki esnek ve şartlara bağlıdır. İkisi de zaman zaman çeşitli teknik ve biçimlere bürünerek kullanılır, kabul edilmesi güç olguların yumuşatılması ve böylelikle meselelerin taraflarca farklı değerlendirilmesi amaçlanır. Yani bütünüyle bir kullanım değeri, getiri ve fayda hesabıdır. Araçsal değere sahiplerdir ve politik mücadelede devamlı yararlanılan teçhizata dönüşmüşlerdir. Politikada bunun anlamı; hakikatin genellikle yalana ilişkin bir moment içermesi, yalanın ise verili durumlardaki eylem olasılığını genişletmek için hakikati zaman zaman taktiksel olarak kullanması ya da dışlar hale gelmesidir. Bu nedenle günümüzü sözde hakikatler düzeni olarak nitelendirmek yanlış olmazdı.

Politikanın bu niteliği modern demokratik toplumlarda da gücün/iktidarın korunmasının ve sürdürülmesinin yapıcı bir unsuru haline gelmiştir. Bu unsurun başrol oyuncularını ise özgül, farklı ve bilimsel sermaye ile donatılmış bilimsel alanın aktörleridir. Bu aktörler, çeşitli yöntem, teknik ve araçları kullanarak hakikatin temsiliyetiyle uğraşırlar. Max Weber'in⁷ sadece politika için değil aynı zamanda politika sayesinde de yaşadıklarını belirttiği bu aktörler onaylanmış bilgilerini politik iradenin kullanımına sunar. Bir yanda danışmanlara, diğer yanda bilim insanlarına ve araştırmacılara kısaca "ehil sahipleri"ne zamanla pazar rekabeti pratiklerini politikaya uyarlayan, sosyal psikolojiyi ve istatistiği ustalıklarla kullanan yeni uzmanlar eklenmiştir.

Bütün bu topluluk yurttaşların özgürce değerlendirme yapmalarını engellemek için farklı dünyalar tasarlamakla, Jacques Derrida'nın sözleriyle "karşıt-hakikat"⁸ dolaşıma sokmakla meşguldürler. Bu şekilde yurttaşların kendi bilgilerinden ve deneyimlerinden, doğruya ve yanlışa ilişkin kabullerinden soyutlayarak yönetimi elinde bulunduran seçilmiş temsilcilere ve uzmanlara güvenmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır.

Tarihi eski olsa da bu çabalar, devlete ilişkin modern görüşlerin ortaya çıktığı dönemle birlikte başlamıştır. Normların ve ahlakın bir kenara bırakıldığı ve *de facto* politikadan bahsedildiği bu dönem aynı zamanda politik iradenin kendini güvence altına almak ve varlığını sürdürmek için çeşitli yöntemleri kullanmaya başladığı tarihtir. Bu tarih ayrıca politika-bilim ilişkisine dair literatürün genişlediği, üniversitelerle yoğun ilişkilerin kurulduğu, devlet sanatı öğretilerinde iletişimin tartışıldığı yıllardır.

Bu kabullerden hareketle çalışma eleştirel toplum teorisinin "zamanın teşhisi" ("*Zeitdiagnose*") olarak adlandırdığı⁹ düşünyapısal ve kültürel eleştiri kullanarak günümüzü anlamayı amaç edinmektedir. Böylelikle bireylerin deneyimlerini, kavrayışlarını ve eylemlerini etkilemeye yönelik çabaların açığa çıkarılabileceği ve neoliberal anlatının unsurlarının saptanabileceği düşünülmektedir.

Modern Devlette Politikanın Bilimle İlişkisi

Modern devlet başından itibaren politik iktidarı güçlendirecek ve sağlam temellere oturtacak uzmanlık bilgisine ihtiyaç duymuştur. Üniversitelerden yetişmiş hukukçu ve yazarlar, dönemsel olarak gazeteciler ve bürokratlar politikacıların meşruluk kazanmak ve bilgilerinden yararlanmak için destek aldıkları ilk toplumsal kategoriyi oluşturmuşlardır. Bu kategori Auguste

Comte'un "öngörmek için bilmek, eylemde bulunmak için öngörmek lazım"¹⁰ sözünü hayata geçirmiştir. Kendi alanlarını korumak için direniş gösteren, eylemlerini kendi güç/iktidar ve hakikat mantığına göre yönlendiren politika ve bilim arasında uzmanlar sayesinde bir aracılık ilişkisi doğmuştur. Kamuyu nezdinde varoluşsal soruları mantıklı çıkarımsal taahhütlere tercüme eden bu uzmanlar, bilimsel rasyonelleştirilmiş hakikat kavramının gerçek ve demokratik olduğunun altını çizmişlerdir. Böylelikle bilimsel süreç temel itici güç haline gelirken, politik alan içindeki her tür argümanın, bilginin ve "performans"ın meydana sürülüşünden, görünür kılınmasından, tartışmalarda değerlendirilmesinden *ratio status*'e sahip bu kişiler sorumlu kılınmıştır.

1950'den itibaren, savaşı izleyen dönemin başat özellikleri arasında yeni bir politika yaklaşımının benimsenmesiyle, toplumun yönlendirilebilir ve düzenlenebilir olması anlayışının kabul edilmesiyle birlikte uzman görüşleri güç/iktidar sahipleri açısından vazgeçilemez hale gelmiştir. Bunun devamında kamuoyu araştırma şirketlerinin, düşünce kuruluşlarının, araştırma enstitülerinin, devletlerin merkezi idaresinde çalışan araştırmacı topluluklarının ve akademisyenlerin sayısı hızla artmıştır. Bunlara zamanla, medyanın işleyiş mantığına da hakim, ekonomik işletmelerin verimliliklerini yükseltmek amacıyla faydalandığı teknikleri politik alana uyarlayanlar da eklenmiş, böylelikle yeni türden seçkinler topluluğu doğmuştur. Bu topluluk politik güç/iktidar sahiplerince sağın yönetememe, solun meşruluk krizi olarak adlandırıldığı, toplumsal muhalefetin ve protestoların yükseldiği 1970'lerde kapitalist sistemin devamlılığını sağlama göreviyle hegemonik mücadelenin ön saflarında yer almıştır.

Politikanın bilimselleştiği bu sürece bilimin de politikleşmesi eşlik etmiştir.¹¹Bu kavrayış bir yanda bilimin yöneliminin politika açısından önemli araştırma temalarına, sorunsallara ya da politik düzenleme alanlarına kaymasına diğer yanda bilimsel araştırmaların politik argümanlar üretmesine, parti politikalarına uygun stratejiler geliştirmesine yol açar. Nihayetinde birbirini tetikleyerek gelişen bu süreç; üniversitenin bilgi üretim tekelinin kırıldığı, özel sektörün bu alana yatırım yaptığı, disiplinlerarası ve devlet destekli proje sayısının arttığı, bilginin üretiminde müşterinin kullanım ve fayda değerinin öne çıktığı, sorun çözümlerinde uygulama koşullarının dikkate alındığı, araştırma sonuçlarının kurumsal kanallar aracılığıyla değil araştırma sürecinin katılımcıları arasında gizlilik içinde paylaşıldığı, kalite ve denetim ölçütlerinin politik ve ekonomik seçkinlerin düşünülerek belirlenmesini ifade etmektedir.

Muhafazakâr düşünürler başından itibaren politika-bilim bağlaşımını olumlamış ve yüceltmışlerdir. Onlar açısından tarafsız bilimin ve tekniğin yönlendiriciliğinde toplumsal karşıtlıklar etkisizleştirilebilir, toplumun denetimi sağlanabilir, politik kararlara ve iktidara talep ettiği serbestlik alanı oluşturulabilirdi. Muhafazakârlardan farklı olarak sol düşünürler ise politik kararların meşruluğunun kanıtsal zırhı olarak gördükleri bu bağlaşımın yönetmeye, hiyerarşiye, emir vermeye, denetlemeye hizmet ettiğinin altını çizmektedirler. Sol düşünürler aynı zamanda iktidar konumlarının kendini bu sayede yeniden üretebildiğine, toplumsal alanda iktidara ilişkin uygulamaların daha da teknikleştiğine işaret etmektedirler.

Araçsallaştırılan, satılabilir hale getirilen ve bürokratik iktidarın hizmetine sunulan toplum hakkındaki bilgi, öğretiy ve danışmanlık, planlama ve tasarım, eğlence ve propaganda formatındadır. En önemli üretim gücünün bilgi olduğu iddiası böylelikle kültürlü tabakaların statü politikalarına, hegemonik konumlarına yönelik taleplerine işaret eder. Bilgi çalışanlarının da içine çekildiği şiddetli rekabet, çalışmalarının bağımlı olduğu rasyonalite ve bürokratikleşme, sözde kısıtlayıcı durumlara sağlamaları gereken uyum gibi kendilerinden talep edilen ve istekli bir şekilde kendileri adına sözü söyleyen unsurlar neredeyse analizin nesnesi değildir.¹²

Sözde Hakikatler Rejimi Olarak Neoliberalizm

Neoliberalizm, zamanımızın başat hegemonik anlatısıdır. Pazar mitosunun öncülüğünde gerçekleştirilen reformların gerekliliğine ve kaçınılmazlığına yönelik neoliberalizmin bu zafer alayına karşı çok az protesto gerçekleşebilmekte ve aynı oranda da alternatif üretilebilmektedir. Birkaç on yıldır neoliberalizmin politikayı, ekonomiyi, toplumsal ve yaşamsal alanları kapsayıcı nüfuzuna tanık olunmaktadır. Bu nüfuzun görünürdeki sınırını, pazarın bütün yönetsel işlevleri üstleneceği diktesinin neden olduğu başlardaki devlet karşıtlığının zamanla terk edilişi, şiddetli baskılara eşlik eden “kanun ve düzen” (“*Law and Order*”) politikaları çizmektedir. Ancak bir yanda zorlamanın, diğer yanda yalnızca çeşitli uygulamalarda değil aynı zamanda yönetsel bağlaşıklıklarda da okunabilen yeni muhafazakâr ve (sağ) popülist akımlarla olan kardeşliğin yol açtığı derin hoşnutsuzluk, dönüşümsel politikalarını meşrulaştırmak isteyen neoliberalizmi başka seçenekleri de kullanmaya yöneltmiştir. Aynı zamanda muhafazakâr ilerleme ve planlama iyimserliğiyle birleştirilen, bilginin ve uzmanlığın kazandığı yeni anlamlar ile desteklenen bu yöntem ve teknikler, gücün/iktidarın icrasını inceltmeye, insanların yönetiminin ve idaresinin, sınıfsal ilişkilerin, çatışmaların tarzını ve şeklini farklı-

laştırmaya, kusursuzlaştırmaya çalışmaktadır. “İlginç Zamanlara Hoşgeldiniz” son söz başlığı ile zamana tanı koymaya çalışan Slavoj Žižek’e¹³ göre, neoliberalizmi çözümlenmede esas soru tam olarak bu noktada hakikatin nasıl sembolize edildiği, gerçekliğin üretim ve yaygınlaştırma biçimleriydi.

“Hiçbir alternatifi yok” (“*There is no alternative*”, TINA Sendromu, Margaret Thatcher) sloganıyla müjdelenen neoliberalizmin politik eylem stratejisi üç direngiye dayanmaktaydı. Bu direngilerden ilki egemen düzeni ve bu düzeni yansıtan politik iradeyi, eleştirel sorgulamalara ve muhalif hareketlere karşı seçeneksiz model olarak göstermekti. İkincisi kamuoyuna, toplumsal gruplar arasında ayırım çizgilerinin ve dışlamaların olmadığı ve politik adaletsizliklere izin verilmeyeceği kanaatini yerleştirmekti. Sonuncusu ise uzlaşya dayandığı iddia edilen politikaların farklı pratikler ve düzenlemeler aracılığıyla çözüldüğü iddiasını dile getirerek ve buna dayanarak her tür protestoyu yasadışı ilan etmekte. Söz konusu politik eylem stratejileri için yaratılacak hakikatlerin dayanağının bilimsel bilgi ve uzmanlık, yönteminin ise “örgütlülük” olması neoliberal devleti bu alanın en büyük “işvereni”, “müşterisi” ve bazen de “düzenleyicisi” konumuna getirmiştir.

Elbette bu “sektörde” devlet tek aktör olarak kalmadı. Birkaç on yıldır devlet dışında çeşitli hareketlerin bilgi toplamak ve düşünce üretmek girişimlerini enstitüler ve vakıflar aracılığıyla sürdürmeleri, bağımsız çalışan araştırmacılarla işbirliğine gitmeleri; belirli bir kuruma bağlı kalmadan geçen gazeteci sayısının artması; “bağımsız araştırma şirketlerinin” müşteri portföyünü genişletme girişimleri; reklamcılık sektörünün büyümesi, piyasa ve pazarlama araştırmaları tekniklerinin gelişmesi; seçim kampanyalarının Amerikanvarileşmesi ve “sürekli kampanyalar” dönemine girilmesi; sivil toplum kuruluşlarının etkinlikleri dolayısıyla yeni bilgi talep etmeleri; meslek odalarının, sendikaların ve baskı gruplarının kendi araştırma birimlerini kurmaları; uzun yıllar kendini ifade etme olanağı bulamayan feminist ve çevre hareketleri gibi yeni toplumsal hareketlerin kendi tarihlerini ve politik bilinçlerini ortaya çıkarmak için, “görünmeyen” bilgiyi görünür kılma çabaları; uluslararası örgütlerin ve şirketlerin proje önerileri ve bilgi talepleri uzmanlık bilgisinin yaygınlaşmasının ve farklı alanlar içindeki görünümünün patikalarını ortaya çıkarmıştır. Ancak buna rağmen güç, kapsam, süreklilik ve finansal boyutlar açısından neoliberal devlet en önemli yapı olmayı sürdürmektedir. Düşünceleri ve argümanları örgütlü bir şekilde etkilemek amacıyla yararlanılan çeşitli yöntemler ve teknikler içerisinde bu yapıyı en çok *uzmanlık, istatistik, üniversite ve medya* karakterize etmektedir.

Neoliberalizmin Karakteristiği ve Stratejileri

Neoliberalizm, yönetişimselliği politik karar almayı hızlandırmak için bu süreçleri ağırlaştırdığını iddia ettiği parlamentonun politik etkisini sınırlandırmayı amaçlayan bir kavram olarak kullanılmaktadır. Bu çerçevede sürekli bir verimlilik arayışı ve onun sonucu olarak da zaman baskısından bahsedilmiştir. Özellikle 1980'lerden itibaren ekonominin ve diğer toplumsal sistemlerin artan hızına karşılık politikanın değişmeyen usüllerinin yarattığı düş kırıklığı vurgulanmıştır. Tekniğin değişiminin sağladığı uygunluk ile politikanın da çevresiyle birlikte hareket etmesi talep edilmiş, aksi takdirde etrafındaki dünya ile eş zamanlılığını yitireceği ifade edilmiştir. Parlamenter sürecin ağır işleminin, ekonomi açısından gerekli politik çözümleri geciktirmesinin doğuracağı zararlara işaret edilerek, geline nokta politik kanaat ve karar alma süreçlerinin kısıtlanması önerilmiştir.

Bu nedenler karar almanın yasamadan yürütmeye ve onların uzmanlar topluluğuna kaydırılmasının zeminini hazırlamıştır. Ancak bu gelişme bir yanda parlamenter karar alma süreçleriyle uyumsuzluk yaratırken, diğer yanda kamuoyunun politik etkilerinin azalmasına karşılık başka aktör gruplarının ağırlıklarının artmasını getirmiştir. Yurttaşların parlamenter temsiliyi geri plana çekme, yürütmenin "yükünü artırma" ve demokrasiyi "uzman erkine" dönüştürme doğal olarak kamuoyunun politikasızlaştırılmasına yol açmıştır. Üstelik aynı kamuoyunun kendi politikasızlaştırılmasına inandırılması için de yine uzmanlardan, ancak bu sefer halkla ilişkililerden, akıl danışmanlarından, kamuoyu araştırmacılarından yararlanılmaya başlanılmıştır.

Colin Crouch'un "politikanın kapalı kapılar arkasına nakledilmesi"¹⁴ olarak tespit ettiği bu gelişim, kamuoyunun fiili politik katılımı yerine yönelimlerinin düzenli ölçümlenmesi yolunu açtı. Bu ölçümlemede istatistik, koşulların ve ilişkilerin matematiksel veriler üzerinden değerlendirilebildiği yeni türden bir "görme"yi sağladı.

Savunucuları, istatistiksel bilgi olmadan yalnızca kazuistik özel durumların, sezgilerin, deneyimlerin veya bilirkişilerin açıklamalarının politik iradeye eylem olanakları sunduğunu, ideolojilerin ya da inançların yönlendiriciliğine açık hale getirdiğini iddia etti. Niceliksel durum analizi sayesinde toplumsal meseleler ile ilgili genel istatistiksel sonuçlar elde edilerek politik aktörler için denetlenebilir, nesnel, tarafsız, bilimsel bilginin sağlandığı vurgulandı. Bu nedenlerle istatistik "toplumun aynası", "olguların tespit edilmesi", "hakikate giden bir yol" türünden tanımlamalar çerçevesinde ele alındı.¹⁵ Politik süreç

açısından bunun anlamı; bilimselleşme, standartlaşma, sistematize etme ve örgütlenme süreçleri sonucunda istatistiğin doğru politik kararların alınmasını sağlayan, tesadüfi yöntemlere engel olan bir teknik olarak algılanmasıdır. Bu tekniğin en güçlü tarafının da hakikate ilişkin nesnel semboller üretebilmesi olarak gösterilmesidir. Bununla birlikte ister ekonomik ister politik bağlamda alınsın kararlara, sayıların yardımıyla görünürde nesnel, her daim ve her koşulda denetlenebilen bir temel kazandırma çabası, onlara itirazı hem güçleştirmekte, olası yadsımların da çoğunlukla yeni hesaplamalar aracılığıyla dillendirilmesi gerektiğine dair bir alışkanlığa yol açmaktadır. Dahası, istatistiki verilerin üretilmesi, yayınlanması ve dağıtımını ağırlıklı olarak devletin kontrolü altında gerçekleştiğinden dünyanın betimlenmesi ve gerektiğinde harekete geçirilmesi konusunda da politik iradeye üstün konum kazandırmaktadır.

İstatistik, neoliberal devletin yönetme karakterinin, kapitalist ekonomik düzeni biçimlendirmenin ve rasyonelleştirmenin itici gücü olarak kabul edilmelidir. Bu uygulama, bilimsel ve politik argümanların sağlam temellere dayandırılmasına, tartışma ve müzakere alanlarının teknik dilin ve kullanımının egemenliği altına girmesine hizmet etmektedir. İstatistiğin bu bağlamda daima belirli sorunlar ve çıkarlar etrafında oluşturulan politik bir ürün olduğu hatırlanmalıdır. Verilere, tablolara, hesaplamalara dayandırılan bu türden hakikatler de politik güç/iktidar sahiplerinin önceliklerini ve endişelerini yansıtmaktadır. Bilinçli yanıltma, sonuçların ertelenmesi veya yayınlanmasının durdurulması, yorumlara politik renklilik katılması ya da kategorilerin ve kavramların tanımlamalarının değiştirilmesi, bütün bunlar istatistikte rahatlıkla yapılabilmektedir. İşsizlik oranlarından, bütçe açıklarına, kamuoyu desteğinden, enflasyon rakamlarına kadar geniş bir yelpazede istatistik üzerinde oynanmaktadır. İstatistiğin bu tarz kullanımı burjuva ideolojisinin sayısal olarak kodlanmış anlatımı halini alırken, uzmanlar tarafından muhafazakâr politik eylemlerin bilimsel parlatılmasının da önünü açmaktadır. İstatistiğin, özelde resmi istatistiklerin işlevi ve yönelimi gözetilmeksizin “yansız gerçekler” gibi sunulmasının kendisinin bizatihi ideolojik olduğu hatırlanmalıdır.

Yöntemler yollardır, yoksa kendi içinde bir amaç değildir. Niceliksel araştırmalardan elde edilen üretken bilgilerin yöntemler açısından niteliksel olması zorunluluğu vardır.¹⁶

İstatistiksel karşılaştırmalar yapmak bilginin üretiminin olduğu kadar ideolojinin üretiminin de anlamlı bir aracıdır. Buradaki mesele yalnızca kötüye kullanmak değil, tersine sorun, yöntemin özüne de ilişkindir. Ayırt edici soyutlamaların gerekliliği nedeniyle ilk olarak karşılaştırılabilir birimler yara-

ılmaktadır, ancak bu aynı zamanda oluşum süreçlerinden koparılarak, bağlamları dışında ele alınarak gerçekleştirilir ve rahatlıkla basite indirgenmiş hale getirilir. Toplumsal ilişkiler ve süreçler anlamını yitirirken, ölçülebilir niteliklere yoğunlaşılır. Dahası istatistiki çalışmalar, ilgili meseleleri birbiriyle öyle bir ilişkilendirerek sunmaktadır ki kamuoyunda herhangi farklı bir yöntemin mümkün olmadığı izlenimi de yaratılmaktadır.

Şüphesiz istatistik, neoliberalizmin yönetsel ve politik uygulamalarını yansıtmaktadır. Bu rejimi tehdit etme olasılığı bulunan “eylemlerin” (“Handlung”) kontrol altında tutulmasını kolaylaştırmaktadır. Neoliberalizm açısından toplum kendi içindeki çelişik eylemlerin neden olduğu dinamikler ve protestolar nedeniyle sürekli dönüşümler geçirdiğinden toplumun devamlılığını ve kimliğini tespit etmek önem kazanmıştır. Politika ve sermaye ilişkileri açısından bunun anlamı buradan bir “ortalama” ya da “olasılık” perspektifinin elde edilebilmesidir. Güç/iktidar sahipleri açısından ortalamalar ve olasılıklar keşfedildikten sonra geriye sadece bunlardan sapmaları, elverişsiz eğrileri bulmak kalır. Ancak süreç yalnızca belirli düzenlilikleri ya da bu düzenlilikten sapmaları gözlemek ve beklemekten oluşmuyor, tersine belirli olayların vuku bulması da sağlanmaktadır. İstatistik ile politika aralıklara, uyuma, yoğunluğa ve süreye bakıp buradan somut programlar ve politik çağrılar elde eder. Bu nedenle neoliberal toplumsal formasyonu bütünlüğü içinde istatistiksel olayların, normal dağılımların, ortalamaların şekillendirdiği toplumsal biçim olarak betimlemek yerindedir.¹⁷

Neoliberal yeniden yapılanmanın arkasındaki en önemli itici güçlerden biri de bilimin “ruhunun ve bünyesinin” önemli değişikliklere uğraması sonucunda “yeni bilimsel topluluklar” olarak düşünce kuruluşlarının yaygınlaşması ve üniversitelerin yeni bir statüye kavuşmasıdır.

Önceleri olumsuz etkileri nedeniyle uzak durdukları politik danışmanlık kurumlarına, neoliberalizm ile birlikte yeni muhafazakâr politik aktörler de sıkça başvurmaya başladı.¹⁸ İlk olarak üniversitelerin bünyesi içinde faaliyet gösteren düşünce kuruluşları, 1990’lardan itibaren hizmet sektörüne kaydırıldı. Kamu ve özel sektörden üst düzey politik ve ekonomik yöneticiler ile akademik çevrelerden etkili entelektüelleri bir araya getiren bu kuruluşlar politik iradenin hakikat taleplerini karşılamayı hedeflediler.

Geçmişte aç gözlülük, deneyimsizlik, soyut meseleler ile ilgilendikleri gerekçesiyle uzmanları ve hatta entelektüelleri “bir an evvel akademik hayata dönsünler, devlette işleri ne?” ya da “sosyal demokrat politikaları uygula-

mayı bırakıp halkın gerçek sorunlarına eğilsinler” türünden argümanlar ile kınama ve yerlerine gündelik sorunlar ile doğrudan uğraşan iş adamlarını ve hukukçuları yerleştirme çabaları uzun sürmedi. Fikirler savaşının öneminin farkına varılması neoliberalizm altında muhafazakâr düşünce kuruluşlarını hızla yaygınlaştırırken, teknik rasyonalitenin idealleri ölçüt alınarak iktidarın korunmasına ve savunulmasına destek verecek politikalar geliştirilmeye başlandı. Karşıt partileri ve görüşleri kendi yöntemleriyle vurma çabasını da içeren bu eğilim, uluslararası geçerlilikteki sertifikalara sahip, seçkin üniversitelerden mezun genç kadroların inançla ve çok çalışmalarıyla hayata geçirildi. Böylelikle politikanın ve ekonominin pratik zorluklarının, “halkın” gerçek sorunlarıyla ve gereksinimleriyle birleştirildiği iddia edildi.

Bu doğrultuda çeşitli adımlar atıldı. İlk olarak ekonominin önde gelen isimleriyle muhafazakâr uzmanlar çevresi bir araya gelerek politik fikir alışverişini işlevsel hale getirdiler. Bir yandan politik aktörlerin önlerini açması, diğer yandan iş adamlarının araştırma ve geliştirme projelerine yatırım yapması dramatik bir biçimde düşünce kuruluşlarını popülerleştirdi. Politik sorunu tanımlama, politik alternatifler geliştirme ve olası sonuçlarını araştırma odaklı buradaki uzmanların çalışmaları iki temel amaca hizmet etti. Birincisi ekonominin, politikanın ve bilimin muhafazakâr eğilimli temsilcilerini bir araya getirdi. İkincisi de bu birliktelik ve fikir alışverişi güç/iktidarın politikalarının çerçevesinin çizilmesini sağladı. Ancak son on yıldır bunlara yeni bir başlık da eklendi. Enformasyon büroları, basın toplantıları, konferanslar, kitap ve makaleler ya da televizyon ve internet gibi bir dizi kanallar aracılığıyla düşünce kuruluşları politik tasarımlarını kamuoyuna aktarmaya başladı. Kısacası yönetici seçkinler arasında uzlaşının yaratılmasına, bir tür politik söylem koalisyonunun kurulmasına hizmet eden düşünce kuruluşları, son yıllarda medya olaylarında da etkili yaygın figürlerden biri haline geldi.

Egemen sınıfın düşünceleri, bütün çağlarda, egemen düşüncelerdir, başka bir deyişle, toplumun egemen maddi gücü olan sınıf aynı zamanda egemen zihinsel güçtür. Maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf, aynı zamanda, zihinsel üretimin araçlarını da emrinde bulundurur, bunlar o kadar birbirinin içine girmiş durumdadırlar ki, kendilerine zihinsel üretim araçları verilmeyenlerin düşünceleri de aynı zamanda bu egemen sınıfa bağımlıdır. Egemen düşünceler, egemen maddi ilişkilerin fikrîsel ifadesinden başka bir şey değildir.¹⁹

Bilim ve uzmanlığın geleneksel evi olan üniversite neoliberal rejimde yoğun bir ilgi, şekillendirme ve kontrol isteği altındadır. Üniversiteler politik olarak yönlendirilmekte ve özgül iktidar mekanizmalarıyla daha yakın bir

ilişki kurması talep edilmektedir. Bu dönemde devlete olan finansal bağımlılığın ve üst kurumlarca denetimin artması üniversite kavrayışını da değiştirmiştir. Artık pek az kişi herkesin katılımına açık olan ve ortak yaratıcılık ile canlandırılan özgür tartışma ve tarafsız argümantasyondan, düşünmenin bağlayıcı deneyimleri aracılığıyla bireylerin eğitiminden, içeriksel tartışmalar ve ortak benimsenen sorunsallar ile konulara bağlılıktan ya da sorumluluk olarak dillendirilen toplumsal hakikatlerden bahsetmektedir. Üniversite reformcusu Wilhelm von Humboldt çok uzun zaman önce, devletin araştırmanın ve eğitimin gerekliliklerini ve araçlarını sağlamakla görevli olduğunu, ancak bu ilişkinin üniversiteye müdahalelerin önünü açabileceğine ve bilimsel bilgiyi “maddi ve daha alt hakikatlere indirgeyeceğine” dair duyduğu endişeyi dile getirmişti.²⁰ Devlet çevresel koşullarla, akademisyenlerin tinsel zenginliğiyle ve toplumu etkilemeyebilme gücünün ayrıcalığıyla ilgilenmeli, bunun dışında üniversitelere karışmamalıydı. Ancak neoliberalizm önce gerekçeler öne sürerek, sonra müdahale edilecek ortamı yaratarak, ardından da bu girişimi meşrulaştıracak ve sürekli kılacak savları geliştirerek üniversitelerin yaşamsal koşullarını ortadan kaldırdı.

Üniversitelerin ekonomileştirilmesi, bilimsellik ile bağlantısı koparılan birtakım özelliklerin gelişimine yol açmıştır. Çoğunlukla özel sektörün talep ve beklentilerine yanıt veren ders programları, alternatif, eleştirel araştırma eğilimlerinin küçümsenmesi, ekonomi ve doğa bilimlerine özgü uzmanlık alanlarının genişleyip kurallarını diğer bilim alanlarına dayatması, bilime ve alana yabancı performans ölçütlerinin getirilmesi, yeni akademik neslin özendirilmesi için gerekli yaratıcılığın, bilimsel ilişkilerin ve uzun süreli araştırmaların gerçekleşebileceği ortamların kurulamaması ya da güç/iktidar merkezleriyle yoğunlaşan ilişkiler. Bütün bunlar (ve başka birçok unsur) bir yanda içeriden, diğer yanda dışarıdan bilimsel çalışmalarını tehdit etmektedir.

Tarihsel olarak üniversite iktidarın yeniden üretimine katkıda bulunan bir örnektir. Modern, kapitalist toplumların özelliği iktidarın bilgi aracılığıyla işlediğidir. Devlet kafa ve el işi ayırımına dayanmakta ve kendi aygıtlarında özgül bilgi yerliliğini çoğaltmaktadır: Yasal ve ekonomik tedbirler aracılığıyla pazarı yapılandırmakta ve ekonomik süreçleri olduğu kadar halkı, sağlığı, gıdayı, temizliği, bilgiyi, mesleklere dair birleşimi ve dağıtımını düzenlemektedir. Teorinin ve bilginin profesyonelleşmiş bilim ve iş bölümü odaklı bilimsel disiplinleşmesi üniversiteleri ekonominin ve politikanın denetimi altına sokmuştur.²¹

Bu tehditler üniversitenin; bilimin pratiğe hizmet etmemesi, akademik faaliyetlerin toplumsal meselelere duyarsız kalmaması, ayrıcalıklı değil eşit

eğitime zemin hazırlaması, insanların sorumluluk alma ve kendi geleceğini belirleme taleplerine katkıda bulunması ve nihayetinde özgür toplumun gerçekteşmesi için çaba harcaması gibi mevcudiyet ilkelerini de zedelemektedir.

Neoliberal rejimlerde ekonomi, politika, yönetim kadar bilimin de medya ile sistemli ve destekli ilişkiler kurma yeteneği geliştirdiğini görmekteyiz. Bu çerçevede tanımlanan medyatikleşme kavramı, toplumsal aktörlerin ve kurumların medya teknolojilerini ve mantığını dikkate alarak hareket etmelerini ifade etmektedir. Politikanın günümüzde daha etkin bir şekilde medya kanalıyla alımlandığı olgusunu da yansıttığı iddia edilen bu süreç, liberal parlamenter sistemin kurumlarının altının oyulması, toplumsal alanların sömürgeleştirilmesi, iletişimsel eylemin giderek daha çok sınırlandırılması ya da gösterinin hâkimiyetinin yerleşmesi türünden eleştirilere rağmen devam etmektedir.

Medya mantığının kurallarının politikanın yapısal unsurlarını kapladığı, birçok durumda politikanın ayırt edici özelliklerini yeniden tanımladığı, ona medyatik etki yasalarının yeni öğelerini eklediği farkedilmektedir. Bununla birlikte aynı medya, politik güç/iktidar sahipleri ile olan organik ilişkisi içerisinde onlara görünürlük, inanılrlık ve hakikatlerini yaygınlaştırma çabaları için çeşitli mecralar sunmakta, uzmanlarını ağırlamakta, kamuoyunun iknası ya da manipölasyonu için “sözde olaylar” (“*pseudo-events*”) yaratmaktadır. Bu ilişki sürecinde politika giderek Amerikanvarileşmekte, profesyonelleşmekte, eğlence unsurunun formatlarını kullanmakta ve böylelikle daha çok insana ulaşma hedefine yaklaşmaktadır.

Bu oluşumun etkileri oldukça ayrıntılı ve kapsamlıdır. Ağırlıklı olarak politikanın sunumunu etkiler gibi görünse de gün geçtikçe üretimini de yeniden yapılandırmaktadır. Medyayla artan ilişki sonucunda politikanın elinde esaslı olarak üç sunum tarzı stratejisi gelişmiştir. Bu sunumlar rahatlıkla ve sıklıkla hakikatin “güzel görünüşüne” ya da sözde hakikatlerin yerleştirilmesine de hizmet etmektedir. Bunlardan birincisi “sözde politika”, ikincisi “imaj gösterisi”, sonuncusu da “sözde eylemler”dir. Hepsinde ortak olan nokta, gerçek olayları süsleyerek sahneye koymak ile sadece görüntüden ibaret olup da elle tutulur bir gerçeklikmiş gibi sunma arasındaki sınırı akıcı hale getirmesidir. Bu sınırın giderek flulaşması medyanın, politikanın sunduğu sözde olayları, imajları veya eylemleri yalnızca iletmekle yetinmediği, kendisinin de bizzat hazırladığını göstermektedir.

Politikada medyatikleşme eğiliminin artması ve buradan sahneleme unsurlarının kullanımının çoğalmasının birçok sonucundan bahsedilebilir.

Çünkü politik tedbirler ile ilgili başarı ya da başarısızlığa karar veren tedbirlerin doğruluğundan çok kamuoyundaki temalandırma usulüdür. Politika kamusal sunumun dramatujsi ile birlikte yazılmakta. Kamusal sahnelemede politikada başarının esas ölçütü haline gelmekte.²²

Burada bahsedilen ölçütlerden biri de medyanın içeriksel düzlemde seçme yaparken haber öğelerini başat almasıdır. Medya özgül ayrı bir dil yaratmış ve bu kısıtlayıcı durumu diğer alanlara da kabul ettirebilmiştir. Daha derine inildiğinde bu sürecin uzlaş, anlama yönelimli eylemlerin önemini azalttığı, birincil olarak gücün/iktidarın meşruluğunun iletişimsel yeniden üretimine odaklandığı görülür. “Diğer taraftan sistemsiz zorunluluklara yönelik kitlesel destek, talep ve ‘rıza’nın sağlanması için medya gücünün manipülatif kullanımı”ndan bahsedilebilir.²³ Bir başka ifadeyle medya içeriklerinin ve aktarılan bilgi selinin kamuoyunun geniş kesimlerinin politikadan uzaklaşmasına yol açmasıdır. Bu da politik katılım süreçleri açısından sonuçlar doğurmaktadır.

Giderek daha baskın hale gelen kampanya politikaları ve onunla bağlantılı olan yapısal unsurlar uzun süreçte burjuva politik katılımın toplumsal humusunu kurutmakta ve politik ve toplumsal sorumlulukların çok yönlü biçimlerini profesyonel ve ticari pazarlanmış eylemlerle ikame etmektedir.²⁴

Politikanın medyatikleşmesine benzer biçimde bilim ve bilimsel alanda da medyanın rol ve işlevi tartışması yürütülmektedir. Buradaki mesele bilimin hakikat iddiası görünümü çerçevesinde artan şekilde medyaya bağlanma, yani bir bakıma “bilim-medya bağlaşımı” üzerinden bilimin medyatikleşmesidir. Bunun altında bilimin, toplumsal çevreyle giderek daha çok yakınlaşmasının bir getirisi olarak medyaya artan yönelimi anlaşılabilir. Dolayısıyla bu yönelim bir yanda bilim, bilimsel hakikatler için meşruluk talebi, diğer yanda politik kararları etkileme ve nihayetinde bilimsel anlaşmazlıklarda gündeme getirilen iddialara destek aramayı da ihtiva eder.

İçeriğinden bağımsız şekilde bilimsel kurumlar ve bilim insanları için medyada görünür olmanın bir değer haline geldiği zamanlardayız. Bir yanda üniversiteler ve bilimsel kuruluşlarda iletişim departmanlarının özellikle medyayı amaç edinen iş yapma biçimleri, diğer yanda “outreach” olarak adlandırılan sosyal paydaşlar ve kamuoyu ile iletişimi geliştirme çabası bu doğrultuda algılabilir. Medya şöhretinin yeni projelere kaynak sağladığı, bilimsel itibar rekabetinde belirli bir fayda getirdiği de söylenebilir. Bu fayda, bilimin geçerlilik ölçütleriyle medyanın haber değerleri arasındaki uyumsuzluğun yol açtığı anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulması konusunda yol gösterici de

olabilir ama bu ilişkinin bilgi üretiminin standartlarını erozyona uğrattığı gerçeğini ortadan kaldırmaz.

Medyatikleşmenin bir başka boyutu kamusal tartışmalarda “üstünlük” tanınan bilimsel bilgiyi popülerleştirmesidir. Sade ve anlaşılır bir dille, çekici ve tanınır semboller ile birarada kullanarak bilimi açıklama gayreti bilimin basitleştirilmesi ve hatta bilimsel bilginin kirletilmesi anlamına da gelmektedir.²⁵ Bilimin ya da bilimsel sonuçların popülerleştirilmesi, dışarıdan onay arayışı, kitlesel alkış, rahatsızlık yaratabilecek bilimsel sonuçların eleştirel boyutunu sınırlar. Bir başka unsur, politikayla ilgili geniş çaplı tartışmalara yol açabilecek ya da politik iradenin stratejik kullanım temalarını oluşturabilecek bilimsel araştırma sonuçlarının medya tarafından özel işleme tabi tutulmasıdır. Güç/iktidar sahiplerinin beklentilerine yanıt verdiği, argümanlarını desteklediği ölçüde bu türden sonuçların yayınlanması ve yaygınlaştırılması desteklenmektedir.

Neoliberalizm medyayı ustalıkla “organik aydınların” (Antonio Gramsci) kullanımına açmakta, bu aydınların kendi pazarlarını yaratmalarını sağlamaktadır. Medyada temsiliyet önemlidir çünkü akademik camia içindeki onayı hızlandırır, ödül ve takdirnameleri artırır, proje finansmanını kolaylaştırır, aydınları ekranların düzenli danışmanı haline getirir, onları gazete köşelerinde yazmaya teşvik eder ve seçkinlerin koruyucu şemsiyesi altına girmelerini sağlar. Ancak politik iradenin bilimi araçsallaştırması gibi medya tarafından işlevsel kullanımının yaygınlaştırılması da doğru ile varsayımsal bilgi arasındaki sınırı silikleştirir, sözde hakikatlerin dolaşımını hızlandırır. Dahası politik kararlara ve uygulamalara meşruluk katacağı düşünüldüğünden henüz kesinleşmemiş, yapım aşamasındaki bilgiler de medyada sunulup yorumlanır. Görünen o ki medya “gerçek bilginin” akışına en fazla karşı çıkan, döneminin güç ağlarını ve sermayenin kültürünü yansıtan en önemli yapıdır. Bu yapı yalnızca eleştirel ve alternatif bilginin yayılmasına karşı önlemler almakla yetinmez, bilimi neoliberal rejimin ve ekonominin değerlerine tabi kılar.

Sonuç

Politikada hakikat, o hakikatleri yaratanların çıkarlarından, yayanların amaçlarından ayrı düşünülemez. Hakikat ile çıkar ve amaç arasında her zaman bir bağ kurulmalıdır. Dahası hakikatin politikada giderek daha çok araçsallaştırılması, kullanım değeri ve fayda temelinde ele alınması, hakikate dair kavrayışı değiştirmekte, sözde hakikatleri yaygınlaştırmaktadır. Düşüncelerimizi,

davranışlarımızı örgütlü ve sürekli bir biçimde yönlendirmeyi amaç edinmiş neoliberalizm böyle bir kavrayışa dayanır. Bu kavrayış, “bizleri uyandıran değil, rüya görmemizi sürdürmeye yarayan”²⁶ bir anlatı rejimidir.

Etik-politik düşünce temeli güçsüz neoliberalizm bütünüyle kâr güdüsüyle hareket ettiğinden ağırlıklı olarak egemen tabakalara hizmet etmektedir. Ve “bonum commune”nin (“ortak/kamu çıkarı”) dikkate alınmadığı bir yerde, popülist söylemler geçici rahatlık sağlasa da, nihayetinde etik gibi hakikat de sözde hale gelir. Sözdeliğin yetersiz kaldığı durumlarda da, herkesin potansiyel kaybeden ve çıkmaza düşen haline getirilmesiyle, endişe ve güvensizlik ortamının yaratılmasıyla çözüm aranır. Herbert Spencer’in açık bir biçimde ifade ettiği “ilerleme mutlaka gerçekleşmeli, acılara tahammül edilmeli”²⁷ sözü neoliberal iktidarın insana, doğaya ve ilişkilere bakışını ve gücü elinde tutmak için yapabileceklerinin sınırını özetler.

Gelinen nokta itibarıyla bu saptamaların politika ve demokrasi pratiği açısından sonuçları neler olabilir?

Politik partiler, seçimler, parlamenter süreçler ve kamusal tartışmalar gibi parlamenter demokrasinin kurumlarına görünüşte dokunulmamıştır ancak gerçek politika sahne arkasında, politik sahnemelerin gölgesi altında üretilir. Bunun anlamı politik eylemlerin meşruluğunun halkın katılımı aracılığıyla değil, aralarında bilimin ve bilimsel kurumların, uzmanların ve medyanın da yer aldığı yöntemler ve teknikler kullanılarak elde edildiğidir. Sürekli politik kampanya döneminin yaşandığı, gösterinin egemenliğinde, profesyonel akıl danışmanlarının denetiminde, medyanın yönlendiriciliğinde yürütülen örgütlü eylem biçimlerinden bahsediyoruz. Kamuoyunun ilgisini ve seberberlik halini aralıksız ayakta tutabilmek için stratejik bir tercih olarak politik gündemin günlük olarak değiştiği, değiştirildiği, aynı temalar etrafında kalıcı ve geçici karşıtlıkların yaratıldığı bir sistem.

Dikkate değer bir başka çıkarsama medya aracılığıyla gerçekleştirilen sahnemelerin ve bilimsellik perdesi altında yaygınlaştırılan materyallerin çoğu zaman alternatifsiz gibi sunulmasıdır. Buradaki alternatifsizlik, bir yanda sunan aktörlerin “itibarlarının” yüksekliği, diğer yanda göndermede buldukları ögenin benzersizliğine ilişkindir. Gazetelerde, radyo ve televizyonlarda ve büyük ölçüde sosyal medyadaki tartışmalarda alternatifi belirten eleştirel bilgiler veya fikirler, politik konular ve hatta birçok insanın yaşam gerçekleri gündeme dahi getirilmemektedir. Bu eğilimin politik iradenin tasavvuru altındaki temalar söz konusu edildiğinde daha belirgin bir şekil aldığı fark edilebilir.

Demokrasi pratiği açısından bu çıkarsamaların doğrudan sonucu kamu-sal fikir ve irade oluşununun büyük ölçüde devredildiğidir. Nabız yoklama-ları aracılığıyla, medyada haber konusu edilme sayısıyla, uzmanların araş-tırmalarında kullandığı kadarıyla veya liderlerin politik forumlarda hitabet sıklıklarıyla kamuoyu varlığını sürdürmektedir. Özellikle seçimlerde ya da referandumlarda çizgileri daha da belirginleşen bir yapıya bürünmektedir. Ancak çoğu zaman ampirik ölçümlenmiş bir tanımlama olarak kalmakta ve ortak yönelimle politik eylemlere isteksiz hale getirilmektedir.

Yönetimi glendirmedeği ya da iktidara hizmet etmediği sürece politik partilerin kendi içindeki aşağıdan yukarıya doğru irade oluşturma yeteneği de bloke edilmiştir. Neoliberalizmle birlikte partilerin işlevleri; seçim a-lışmaları, parlamentodaki parti grubunu denetleme, rgt birarada tutma, partililerden gelen beklenti ve isteklere yanıt verme ile sınırlandırılmıştır. Parlamento ise epeydir müzakere yöntemiyle kararların alındığı mekn olma özelliğini kaybetmiştir. Parlamentelerin temsil ettikleri kesimlerle, onların somut yaşam koşullarıyla bağları zayıflamış, biraz yetenek biraz da uyumla parlamentorluk yıllar boyu sürebilecek bir uğraşı haline getirilmiştir. Dolayısıyla uzmanlar için olduğu kadar parlamentorler açısından da politika, po-litika için değil, politika sayesinde yapılan bir meslektir: Kendi iradeleri ve düşüncelerinden ziyade parti grubunun ama daha çok da liderin kararlarına bağımlılık içinde geçen bir meslek.

Politik irade oluşturma süreci ve karar alma parlamento ve yönetim kademeleri dışlanarak resmi olmayan kurullara devredilmiştir. Enstitüler, danışmanlık şirketleri, bilimsel rgtler gibi benzeri kuruluşlar liderin ve etrafındaki çekirdek kadronun talepleri doğrultusunda, sonrasında parla-mentoda bir onama sürecinden geçecek olan politik öneriler ve yasa teklifleri geliştirmektedir. Yönetimin farklı kademelerini atlayarak geçen bu teklifler doğrudan bakanlıkların en st düzeyinde uygulanmaya konulmaktadır. Bu çerçevede yürütülebilecek kamusal tartışmalar, gerçekleştirilebilecek protes-tolar yararsız veya yasa dışı ilan edilmekte, huzursuzluğa ve kafa karışıklığı-na neden olacağı gerekçeleriyle gözden düşürülmektedir.

Neoliberalizmin seçkinler topluluğunun yeleri olan uzmanlar, gazete-ciler, danışmanlar, araştırmacılar ve bilim insanlarının çabalarıyla hakikat ile sözde hakikat, maddi ile sembolik gerçeklik arasındaki ilişki giderek i içe geçer. Medyanın etki ve manipülasyon çabaları da bu yeni ilişki biçimine kat-kıda bulunurken, demokrasi ise giderek daha belirgin bir minimalizasyon ve zayıflık içinde pratize edilir.

Notlar

- 1 Aktaran Kai-Uwe Hellmann, Karsten Fischer, Harald Bluhm, *Das System der Politik* (Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2003), 322.
- 2 Niccolò Machiavelli, *Prems*, çev. Kemal Atakay (İstanbul: Can Yayınları, 2015).
- 3 Hannah Arendt, *Wahrheit und Lüge in der Politik: Zwei Essays* (München-Zürich: Piper, Serie Piper 36, 2. Aufl., 1987), 44-92 (45).
- 4 Friedrich Nietzsche, *Ahlakın Soykütüğü Üstüne*, çev. Ahmet İnam (İstanbul: Say Yayınları, 2010).
- 5 Wolfgang F. Haug, *Philosophieren mit Brecht und Gramsci* (Hamburg: Argument, 1996), 60.
- 6 Haug, *Philosophieren*, 61.
- 7 Max Weber, *Sosyoloji Yazıları*, çev. Taha Parla (İstanbul: İletişim Yayınları, 2006).
- 8 Aktaran Peter J. Brenner, *Das Problem der Interpretation* (Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1998), 158.
- 9 Alex Demirović, "Kritische Gesellschaftstheorie: Analyse der Kräfteverhältnisse oder Zeitdiagnose – mit einem Seitenblick auf die Beiträge von Slavoj Žižek," *Prokla* 172/ 43 içinde, (2013): 361 – 380, 361.
- 10 Michael F. Jischa, *Herausforderung Zukunft: Technischer Fortschritt und Globalisierung* (Springer Spektrum, 2014), 264.
- 11 Peter Weingart, "Verwissenschaftlichung der Gesellschaft – Politisierung der Wissenschaft," *Zeitschrift für Soziologie* 12 (1983): 225-241.
- 12 Christine Resch, Heinz Steinert, "Ideologiekritik," *Widerspruch* 50 (2009): 54-58.
- 13 Slavoj Žižek, *Ahir Zamanlarda Yaşarken*, çev. Erkal Ünal (İstanbul: Metis Yayınları, 2014).
- 14 Colin Crouch, *Postdemokratie* (Aus dem Englischen von Nikolaus Gramm. Edition Suhrkamp, 2008), 10.
- 15 Horst-Dieter Weserhoff, "Die amtliche Statistik in der demokratischen Gesellschaft, Statistisches Bundesamt," *Wirtschaft und Statistik* 11 (2007): 1130-1145.
- 16 Theodor W. Adorno, "Soziologie und empirische Forschung," *Der Positivismusstreit in der deutschen Soziologie içinde*, der. Th. W. Adorno et al., (Darmstadt: Hermann Luchterhand, 1972), 81-101, 84.
- 17 Ulrich Bröckling, Susanne Krasmann, Thomas Lemke, der., *Gouvernementalität der Gegenwart: Studien zur Ökonomisierung des Sozialen* (Frankfurt am Main, 2000). Ayrıca Alain Desrosières, *Die Politik der grossen Zahlen* (Berlin: Springer Verlag, 2005).
- 18 Frank Fischer, *Technocracy and the Politics of Expertise* (Newbury Park CA: Sage, 1990).
- 19 Karl Marx, Friedrich Engels, *Alman İdeolojisi*, çev. Sevim Belli, (Ankara: Sol Yayınları, 1976), 50-51.

- 20 Wilhelm von Humboldt, "Über die innere und äußere Organisation der höheren wissenschaftlichen Anstalten in Berlin," *Werke in fünf Bänden, Bd. IV* içinde, der. Andreas Flitner ve Klaus Giel (Darmstadt,1810/2002), 255-266.
- 21 Alex Demirović, *Wissenschaft oder Dummheit?* (Hamburg: VSA Verlag, 2015), 29.
- 22 Richard Münch, "Gesellschaftliche Dynamik und politische Steuerung," *Politische Steuerung* içinde, der. Heinrich Busshoff (Baden-Baden, 1992), 81-106, 95.
- 23 Jürgen Habermas, *Strukturwandel der Öffentlichkeit* (Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1990), 45.
- 24 Michael T. Graven, "Kampagnenpolitik," *Vorgänge* 34/ 4 (1995): 40-54, 54.
- 25 Weingart, "Verwissenschaftlichung," 233.
- 26 Slavoj Žižek, *Auf verlorenem Posten çev.* Frank Born (Frankfurt/M, 2009), 23.
- 27 Herbert Spencer, *The Man Versus the State* (Indianapolis, 1981), 107.